

ЕДИН ТИП СЛОЖНИ НАРЕЧИЯ

В книжовната и говоримата форма на съвременния български език се използват следните сложни наречия с първи елемент неясната от днешна гледна точка дума *току*: *току-виж*, *току-речи*, *току-така*, *току-тъй*, *току-що*.

Те поставят често срещан правописен проблем и може да се открият изписани по различни начини. Правилното им изписване е полуслято, т.е. със съединителна чертица между двете съставки. Този тип изписване е частен случай на общото правило полуслято да се изписват думи от различни части на речта, които са образувани от свързването на два елемента, равноправни помежду си в смислово отношение.

Тези наречия се използват предимно в разговорния стил и с различна честота. Най-рядко се среща *току-речи* в значение *почти*. Ето няколко примера от интернет сайтове:

*Бойкотът от наградите и последвалият скандал няма да се разминат **току-така**.* (Т.е. без последствия, без нищо.)

*Клипчето вече и в vbox! **Току-виж** го вкараме в Топ 40 с Ваша помощ.* (т.е. представете си.)

***Току-що** изтрих една снимка, как да я възстановя?* (т.е. преди малко, тъкмо, ей сега.)

Първият елемент *току* също е наречие. То има старобългарски произход и по форма напомня за други наречия, които завършват на *у* (от типа на *долу*). Самостоятелно употребено в първото си основно значение, наречието е равносилно на *тъкмо*, *в същия момент*, *точно в този момент*, но в определен контекст може да означава още *изведнъж*, *неочаквано*, например:

*Ана Иванович с контузия **току** преди „Ролан Гарос“.* (т.е. тъкмо, точно преди.)

***Току** някой каже нещо.* (т.е. изведнъж.)

Известно е, че при наречията са оцелели редица вкаменели форми за стари падежи. По този начин се запазва историческата връзка с езиковата традиция. И все пак в динамиката на днешния свят старината придобива съвсем модерни употреби, срв. следния блогърски етикет: *Всички снимки с таг **току**!* (т.е. от последния момент, от горещите новини – съкратено от *току-що*).

Проф. д-р Марияна Цибранска-Костова

*Секция за история на българския език
Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ – БАН*